

POMOC PRÍSLUŠNÍKOV ČS. ARMÁDY PRI ŽIVELNÝCH POHROMÁCH NA ÚZEMÍ SLOVENSKA V PÄTDESIATYCH ROKOCH

VLADIMÍR HOSPODÁR

V. HOSPODÁR: The assistance of the members of the Czechoslovak army at the natural disasters in Slovakia in the 50's. *Vojenská história*, 2, 4, 1998, pp. 30 – 46, Bratislava.

The author analyses one of the internal functions of the army, that acts in extraordinary situations caused by the natural disasters (e.g. wide floods). There were a lot of such events in the 50's. The author analyses in his work the preparation and the process of the rescue in concrete regions, the structure of the troops involved in the action, usage of military technique, munition, weapons and other military stuff. The author also deals with the questions concerning the cooperation of the troops with the civil components and state institutions before and during the rescue actions.

Military history. Slovakia. Czechoslovak army at the natural disasters, in the 50's.

Jednou zo základných úloh armády popri zabezpečovaní obranyschopnosti štátu je aj jej aktívna pomoc pri mimoriadnych udalostiach, ktoré často postihnú civilné obyvateľstvo i celé národné hospodárstvo. Práve päťdesiate a následne aj šesťdesiate roky boli rokmi, keď Slovensko postihlo viacero živelných pohrôm, predovšetkým povodní, ktoré ohrozovali veľké materiálne hodnoty i ľudské životy.

ÚČASŤ ARMÁDY NA ODSTRANOVANÍ NÁSLEDKOV POVODNÍ NA RIEKE VÁH PO PRETRHNUTÍ HRÁDZE PRI OBCIACH ZEMNÉ-KOMOČA V APRÍLI 1952

Zima v roku 1952 bola nielen tuhá, ale aj bohatá na ľad a sneh. Len v oblastiach v povodí Váhu napadalo od 2 do 4 metrov snehu, čo bolo pre toto územie netypické. Už vo februári bolo zainteresovaným jasné, že prichádzajúca jar a nasledujúce topenie ľadu a snehu prinesú so sebou aj vážne hrozby pre obyvateľstvo a celé hospodárstvo v podobe záplav. Vzhľadom na to uskutočnila sa 20. februára 1952 na Krajskom národnom výbore (KNV) Nitra porada za účasti náčelníka 4. oddelenia Krajského vojenského veliteľstva Nitra. Programom porady bolo prerokovať opatrenia proti predpokladaným povodniam, ktoré mohli ohroziť v najbližšom čase niektoré oblasti kraja. Podľa záverov porady boli vytipované tieto miesta ohrozenia:

1. Stavenisko sídliska pre Uhoľné bane Nováky v Prievidzi, ktoré mohlo byť pri stúpaní vody na kritickú hranicu zaplavené až do výšky 1,5 m,
2. Stavenisko priehrady na Belánke pri Nitrianskom Rudne mohlo byť totálne zaplavené so sprievodným odplavením stavebného materiálu i inventáru,
3. Pravobrežná ochranná hrádza nad cestným mostom v Šimonovanoch, ktorej preliatie by vážne ohrozilo celú obec,¹
4. Nebezpečenstvo odplavenia provizórnych mostov cez rieky Nitra a Bebrava v úseku Topoľčany – Bošany a následné zaplavenie štátnej cestnej komunikácie, ako aj intravilánu mesta Topoľčany,
5. Obec Kovarce v okrese Topoľčany vzhľadom na existenciu len provizórnej hrádze nad obcou na ľavom brehu Váhu,

¹Tento úsek bol úplne zaplavený v roku 1946 pri jamých povodniach, pričom bol ešte stále v prevádzke provizórny most, napriek tomu, že nový most s dostatočným priepustným otvorom bol už vybudovaný (pozn. autora).

6. Oblasť Nitry a Drážoviec, keďže ľavobrežná ochranná hrádza od Ludovítovej až po Čakajovský most bola vybudovaná len z polovice do výšky 1,2 m, takže jej preliatie bolo viac ako pravdepodobné. Spôsobilo by to zaliatie celého chotára Nitry a Drážoviec, železničnej trate Lužianky – Zlaté Moravce a zaliatie hydínárskej farmy pri Dobrotke,

7. Mesto Nitra, najmä jeho časť Staré letisko a časť pod Kalváriou a obec Čechynce,

8. Oblasti, ktoré boli už pravidelne zaplavované – Mlynský Sek, Kostolný Sek, Šurany

9. Obce Dolná Seč a Várad na rieke Hron,

10. Oblasti už existujúcej ľadovej bariéry v Tlmačoch, Kalnej a Kameníne,

11. Mesto Štúrovo – vzhľadom na to, že nemá ešte vybudované ochranné hrázde ani od rieky Dunaj, ani od rieky Hron.²

Na porade boli na vojenskú správu položené požiadavky týkajúce sa nasadenia vojenských jednotiek do predpokladaných záchranných prác. Išlo predovšetkým o požiadavky účasti pomocných vojenských oddielov v týchto ohrozených oblastiach:

1. Oblasť Topoľčian – úsek Partizánske na ochranu železničného mosta, Bošany na ochranu cestného mosta, Topoľčany a Kovarovce na evakuáciu obyvateľstva,

2. Oblasť Nitry – úsek Jelšovce, Čechynce, Nitra na výstavbu provizórnych ochranných hrádzí a evakuáciu obyvateľstva,

3. Oblasť Nových Zámkov na ochranu provizórnych mostov,

4. Oblasť Komárna – úlohy pre pomocný vojenský oddiel malo určiť tzv. Vodné družstvo Komárno,

5. Oblasť Levíc – na ochranu provizórnych mostov cez Hron v Tlmačoch, Kalnej a v obciach Dolná a Horná Seč,

6. Oblasť Želiezoviec – na ochranu provizórnych mostov cez Hron a prípadnú evakuáciu obyvateľstva Ipeľského Sokolca,

7. Oblasť Štúrova – na evakuáciu obyvateľov Štúrova a ochranu provizórneho mosta cez Hron v Kamenici nad Hronom,

8. Požiadavka na výstavbu a zapožičanie provizórnych mostov, hlavne v priemyselných oblastiach.³

Podľa záverov porady na krajskom národnom výbore sa mali okresné národné výbory s aktuálnymi požiadavkami obracať na okresných vojenských veliteľov, prostredníctvom ktorých mali byť úlohy prenesené na jednotlivé posádkové správy. K uvedenému návrhu predstaviteľov štátnej správy krajský vojenský veliteľ v Nitre plk. let. Bohdan Ptáček zaujal toto stanovisko: Poskytnutie vojenskej výpomoci na úrovni posádkových správ podľa článku 220 Poriadku posádkových správ by nebolo vhodné, pretože:

1. Výpomoc bude presahovať rámec jednotlivých posádok s rozličnými druhmi vojsk,

2. Rozsah predpokladanej povodne a plánovanej výpomoci si bude vyžadovať riadenie ústredie v krajskom meradle za spoluúčasti odborníkov z civilného sektoru,

3. Bude nevyhnutný vysoký stupeň súčinnosti riadiaceho orgánu vojenskej správy s technickým referátom vodohospodárskeho oddelenia a s bezpečnostným referátom KNV a KV NB Nitra.⁴

Vzhľadom na to krajský vojenský veliteľ plk. let. Bohdan Ptáček Veliteľstvu 2. vojenského okruhu Trenčín navrhol realizovať požadovanú vojenskú výpomoc centralizovane z úrovne V2VO prostredníctvom krajských vojenských veliteľstiev, pričom organizáciu výpomoci cez stupeň okresných vojenských veliteľov, resp. ONV odporučil využiť len ako operatívne a dočasné riešenie. Súčasne požadoval od V2VO menovanie jedného vyššieho dôstojníka ženijného vojska ako styčného orgánu, prostredníctvom ktorého by sa rozšírili právomoci krajského vo-

²VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 7, Hlásenie Krajského vojenského veliteľstva Nitra o ochranných opatreniach proti povodňiam z 21. februára 1952.

³Tamže.

⁴Tamže.

jenského veliteľa, pretože tie boli doposiaľ veľmi obmedzené.⁵ Zároveň plk. Ptáček navrhuje realizovať predpokladanú vojenskú výpomoc v štyroch obdobiach. V prvom, prípravnom období realizovať výber odborníkov, organizáciu jednotiek, nadviazať styk so zainteresovanými orgánmi ľudovej správy, zabezpečiť prípravu materiálu a dopravných prostriedkov, tylové zabezpečenie, mobilizáciu záloh a pod. V druhom, tzv. pohotovostnom období, ktoré by sa začalo po oznámení prvých príznakov nebezpečenstva, by sa realizoval presun jednotiek určených na výpomoc do vyčkávacích miest, v ktorých by sa začalo s organizáciou prác v súčinnosti s civilnými orgánmi, rekognoskáciou terénu, zistením personálnych a materiálnych možností z miestnych zdrojov.

Predpoklad trvania tretieho obdobia, t. j. priamej vojenskej výpomoci bol 5 dní. Vo štvrtom období by sa realizovala výstavba poškodených cestných komunikácií, núdzových lávok a mostov, zabezpečenie výživy obyvateľstva, hygienických opatrení na potlačenie epidemiologickeho nebezpečenstva, pričom tieto práce by sa uskutočnili v prípade, ak by to nebolo v silách príslušných technických orgánov ľudovej správy. Tieto návrhy Veliteľstvo V2VO Trenčín schválilo.⁶

Uvedené preventívno-organizačné opatrenia mali veľký význam pre úspešný a operatívny zákrok armády pri predpokladaných záplavách, ktoré vypukli hneď v jarných dňoch roku 1952. Armádu, ako aj civilné zložky ľudovej správy tieto záplavy zastihli v plnej pohotovosti a s jasným zámerom realizácie potrebných úloh.

Už v polovici apríla sa situácia na Váhu rapídne zhoršila, topiaci sa sneh a ľad zvýšili hladinu vody. Nebezpečná situácia sa vyhrcovala v oblasti obce Zemné a Komoča, kde sa nachádzala inundačná hrádza. Tu už v prvých aprílových dňoch roku 1952 boli pozorované priesaky vody, a to pri odvodňovacom kanáli v mieste prečerpávacej stanice Komoča. Tieto priesaky vody nadobúdali čoraz väčšiu intenzitu a 14. apríla 1952 o 22.00 h sa pretrhla hrádza, pričom sa vytvorila prietrž široká 30 m. Následne o 23.00 h Miestne národné výbory obcí Komoča a Zemné a Okresný národný výbor v Nových Zámkoch vyhlásili stav ohrozenia, pričom o vojenskú pomoc požiadali vojenské posádky Nové Zámky a Komárno. Hneď 15. 4. 1952 o 3.00 h sa na miesto katastrofy dostavili jednotky 4. vozatajského práporu a Školy pre dôstojníkov v zálohe (ŠD) vozatajskej Nové Zámky, 21. ženijného práporu a 9. ženijného práporu Komárno v sile asi 320 mužov, ktoré okamžite začali záchranné práce v úzkej spolupráci s civilnými samosprávnymi orgánmi.⁷ V priebehu dňa sa šírka prietrže v inundačnej hradzi rozšírila na 50 m, takže už bola priamo ohrozená čerpacia stanica a záplavy nadobúdali čoraz väčší rozsah. Vzhľadom na to do ohrozených priestorov boli privolané ďalšie vojenské jednotky z vojenských posádok Trnava, Bratislava a Sereď.

Ešte v ten istý deň o 19.00 h sa na miesto katastrofy dostavila 1. ženijná rota 64. ženijného pluku Sereď v sile 60 vojakov a 2 dôstojníkov.⁸ Otázkou vzniknutej situácie sa nasledujúci deň zaoberala aj vláda, ktorá splnomocnila poverenika vnútra JUDr. Jozefa Lietavca prevziať riadenie záchranných prác s plnými právomocami i zodpovednosťou. Toho istého dňa v popoludňajších hodinách bola zvolaná porada zástupcov civilných a vojenských zložiek, ktorá na odporúčenie ženijného náčelníka 9. pešej divízie (pd) Trnava mjr. žen. Miroslava Blatného prijala rozhodnutie riešiť vzniknutú situáciu po technickej stránke prehradením prietrže kamennou hrádzou protiprúdne k poškodenej hrádzi. Toto riešenie bolo podľa civilných i vojenských odborníkov jediným možným riešením ako vybudovať uzáver vzhľadom na obrovskú prietokovú rýchlosť vody, ako aj rozsah poškodenia hrádze (50 m šírka prietrže a hĺbka od 4 – 12 m). Na sypanie kamennej hrádze bolo nevyhnutné zabezpečiť výstavbu pracovného mosta, a to už bola úloha pre jednotky 52. pontónového

⁵Tamže.

⁶VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Správa veliteľa V2VO o povodňovej katastrofe na rieke Váh z 25. 2. 1952 pri MNO – VŽV.

⁷Tamže.

⁸Tamže.

pluku Bratislava, ktoré sa na miesto katastrofy dostavili 17. 4. 1952 o 5.00 h ráno. Práce na výstavbe mosta po predošlom geologickom prieskume riadil jeho veliteľ plk. Ing. Karol Chmel.⁹

Výsledkom vysokého pracovného nasadenia vojakov a veliteľov všetkých stupňov uvedenej pluku bolo premostenie prietrže hrádze 60-tonovým dvojpodlažným, dvojestenným jednosmerným mostom typu BB v celkovej dĺžke 43 m. Most bol osadený na nasypných kamenných výhonoch a už v noci 17. 4. 1952 o 23.00 h sa začalo s pravidelným nepretržitým sypaním masy kameňov, ktoré trvalo až do 20. 4. 1952 do 17.00 h, keď vojaci prakticky uzavreli prietrž kamennou hrádzou.¹⁰ V sypaní kamennej hrádze pokračovali aj v nasledujúcich dňoch, aby zvýšili a rozšírili jej korunu a tým ju aj spevnili. Kamennú hmotu dopravovali mobilizovanými autami ČSAD z najbližších okresov regiónu. Denne bolo podľa potreby v prevádzke 250–1500 nákladných automobilov.¹¹ Počas výstavby mostu príslušníci 52. pontónového pluku Bratislava úzko spolupracovali s ostatnými vojenskými jednotkami, ktoré sa zúčastňovali na záchranných prácach. Aby znížili prietok Váhu, na kritickom mieste jednotky 64. žen. pluku Sereď 19. 4. 1952 čiastočne uzavreli ústie prívodného kanálu k prietrži tak, že potopili tri vyradené vlečné lode, a to za spolupráce s riadiacimi orgánmi Dunajplavby Bratislava, ktorej lode patrili.

Vybudovaním sypanej kamennej hrádze a uzavretím prietrže jednotky 2. vojenského okruhu splnili prvú úlohu. Druhá, nasledujúca úloha spočívala v postupnom utesňovaní hrádze, dokončení jej úprav až po odovzdanie príslušným civilným orgánom. Táto etapa prác sa začala v noci z 20. 4.–21. 4. 1952 a trvala nepretržite až do skončenia vojenskej výpomoci 23. 4. 1952, keď hrádzu odovzdali zástupcovi technických civilných zložiek Štábu záchranných protipovodňových prác Komoča, Ing. Júliusovi Kniškovi, zmocnencovi poverenictva stavebného priemyslu. Za čs. armádu stavenisko odovzdal plk. žen. Josef Kučera, technický vedúci stavby z V2VO¹². Vybudovaná hrádza zabezpečovala stabilizáciu prietokového množstva vody na 2–5 m/s, pričom zaplavené územie v čase jej odovzdania malo rozlohu asi 400 km², s klesajúcou tendenciou spádu vody do južnej časti záplav na sýtok Váhu a Nitry.

Veľký kus práce okrem radových vojakov vykonali v organizácii potrebných prác členovia vojenského štábu, ktorého veliteľ bol aj členom Štábu záchranných protipovodňových prác Komoča. (Na riadení sa v jednotlivých dňoch zúčastňovali velitelia uvedení v prílohe č. 1).

Na záchranných prácach sa zúčastnili vojenské jednotky uvedené v prílohe č. 2, ktoré za 9 dní odpracovali 131 684 hodín. Počas trvania záchranných prác 15. 4.–23. 4. 1952 v mieste katastrofy pracovali jednotky vozatajského práporu a ŠDZ vozataj. Nové Zámky, 21. ženijného práporu Komárno, 9. ženijného práporu Komárno, 64. ženijného pluku Sereď. Vojakov poddôstojníckej školy (PŠ) spojovacej Trnava odoslali z pracoviska 22. 4. 1952 v popoludňajších hodinách. Najpočetnejšia vojenská jednotka z 52. pontónového pluku Bratislava pracovala na stavenisku od 17. 4. 1952 do 23. 4. 1952.

Po protokolárnom odovzdaní kamennej hrádze zostala na stavenisku kombinovaná technická rota zložená z jednotiek 64. ženijného pluku Sereď a 21. ženijného práporu Komárno pod vedením kpt. žen. Floriána Macka.¹³ Úlohou tejto vojenskej jednotky bolo pomáhať civilným zložkám, ktoré hneď od 23. 4. 1952 začali na jednotlivé pracovné úseky nasadzovať civilné platené sily, ktoré preberali organizáciu ďalších prác. Okrem uvedených jednotiek zotrvala tu ešte jeden deň technická rota 52. pont. pluku Bratislava s úlohou realizovať komplexný potá-

⁹Tamže.

¹⁰Tamže.

¹¹Tamže.

¹²VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Protokol o odovzdaní staveniska kamennej hrádze Komoča z 23. 4. 1952.

¹³VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Správa veliteľa V2VO o povodňovej katastrofe na rieke Váh z 25. 2. 1952 pri MNO – VŽV.

pačský prieskum na celej inundačnej hrádzi¹⁴. Prieskum ukázal veľké podmoknutie budovy čerpacej stanice Komoča, takže jednotkám ponechaným na stavenisku pribudla ďalšia úloha: pripraviť podmienky na inštaláciu čerpaceho zariadenia v priestore Martoš. Predpokladaný termín ukončenia pôsobenia týchto jednotiek v priestore Komoča–Zemné bol určený na 30. 4. 1952, ktorý bol aj dodržaný.

Po celý čas vojenskej výpomoci všetky jednotky úzko spolupracovali s civilnými orgánmi, ako aj s civilnými brigádami, ktoré vznikali hneď od prvého dňa katastrofy a pracovali na stavenisku až do 23. 4. 1952. Denne bolo na stavbe 200–600 civilných osôb a okrem toho mnoho ľudí pri nakládkach, v kameňolomoch, železničných staniaciach, v dopravných službách, príslušníkov Ľudových milícií, príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti, dobrovoľných členov ČSČK. Obrovskou pomocou pre zasahujúce jednotky bolo množstvo ťažkej techniky z civilného sektoru. Išlo predovšetkým o nákladné autá, žeriavy, buldozéry, zemné rýpadlá a iné zemné stroje a zariadenia. Priebeh a úspešnosť prác potvrdili správnosť zámeru z februára 1952 koordinovať a realizovať záchranné práce počas záplav centrálné na úrovni krajov.

V priebehu celého obdobia príslušníci všetkých nasadených vojenských jednotiek ukázali vysokú pracovnú morálku a pracovné nasadenie. To kulminovalo 20. 4. 1952, keď vrcholili práce na prehradení prietže hrádzu a jeho výsledkom bolo splnenie tejto úlohy o hodinu skôr, ako stanovoval spoločný záväzok všetkých zúčastnených jednotiek.¹⁵

Za obrovský kus práce veliteľ 2. vojenského okruhu div. generál Jaroslav Ťokan navrhol ministrovi národnej obrany oceniť tieto vojenské jednotky:

52. pontónový pluk Bratislava

– 3. čata poddôstojníckej školy

– 1. čata 4. roty

– 4. čata poddôstojníckej školy

– 1. družstvo čaty vlečných člnov

64. ženijný pluk Sered'

– 4. ženijná rota 2/64 žen. práporu

ŠDZ žen. Sered'

– 4. rota pod velením por. žen. Jaroslava Adamcu

21. ženijný prápor Sered'

– 2. čata 1 ženijnej roty

vozatajský prápor Nové Zámky

– Poddôstojnícka škola vozatajského práporu

– ŠDZ vozataj. Nové Zámky

Okrem toho minister národnej obrany dostal návrh oceniť vojakov a veliteľov z jednotlivých jednotiek:

– mjr. žen. Miroslav Blatný, ženijný náčelník 9. pd. Trnava

52. pontónový pluk Bratislava

– plk. žen. Ing. Karel Chmel, 7 dôstojníkov, 2 poddôstojníci a 1 vojak

64. žen. pluk „ČSP“ Sered'

– 1 dôstojník, 3 poddôstojníci a 5 vojakov

9. ženijný prápor Komárno

– 3 vojaci

21. žen. prápor Komárno

– 1 poddôstojník a 3 vojaci

¹⁴VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Protokol o odovzdaní staveniska kamennej hrádzu Komoča z 23. 4. 1952.

¹⁵VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Správa veliteľa V2VO o povodňovej katastrofe na rieke Váh z 25. 2. 1952 pre MNO – VŽV.

poddôstojnícka škola spojovacia pri 3. PD Trnava

– 7 vojakov

posádka radarového vlaku Komárno

– 4 poddôstojníci a 1 vojak

4. vozatajský prápor A ŠDZ Vozataj. Nové Zámky

– 2 poddôstojníci a 5 vojakov

Zároveň veliteľ 2. vojenského okruhu navrhol na ocenenie Zboru povereníkov tento počet dôstojníkov, poddôstojníkov a vojakov:

52. pontónový pluk Bratislava

– 4 dôstojníci, 1 poddôstojník a 2 vojaci

64. žen. pluk „ČSP“ Sered'

– 2 poddôstojníci a 3 vojaci

ŠDZ – žen. Sered'

– 1 dôstojník, 1 poddôstojník a 1 vojak

9. ženijný prápor Komárno

– 2 vojaci

21. ženijný prápor Komárno

– 1 poddôstojník a 2 vojaci

PŠ. spoj. 9. PD Trnava

– 3 vojaci

4. vozataj. prápor a ŠDZ vozataj. Nové Zámky

– 3 vojaci

Okrem toho boli vojenské jednotky ocenené aj štátnymi orgánmi na úrovni okresu a kraja. Napríklad zúčastnený Pomocný technický prápor č. 63 dostal ďakovný list Rady Krajského národného výboru Nitra.¹⁶

Výborné pracovné výsledky, ktoré jednotky dosiahli, trochu zatienila mimoriadna udalosť, ku ktorej došlo 17. 4. 1952. Nesúvisela však bezprostredne s prácami na budovaní hrádze, ale s transportom vojakov na miesto katastrofy. Išlo o zrážku motorového osobného vlaku s automobilom ČSAD, ktorý spolu s ďalšími tromi autami prepravoval v kolóne príslušníkov 52. pontónového pluku Bratislava. Zrážka sa stala na nechránenom železničnom priecestí pri Komárne a jej obeťou bol poddôstojník z povolania a tri ťažko zranené osoby, z toho jeden dôstojník čs. armády.¹⁷

Pri záchranných prácach, napriek ťažkým podmienkam a dlhodobému pracovnému vypätiu, sa už neudiali nijaké ďalšie mimoriadne udalosti.

POVODEŇ NA DUNAJI V DŇOCH 12. 7.–19. 7. 1954

V júli 1954 postihli južné oblasti Slovenska silné dažde, ktoré spôsobili veľké zvýšenie hladín vodných tokov na Dunaji i na jeho prítokoch. Návaly vody zapríčinili okrem rozsiahlych záplav aj ohrozenie hrádze. Veľmi nebezpečná situácia vznikla v pásme Bodíky, Južná Baka, priestor Nad mlynmí, protiprúdne prístav Gabčíkovo, Palkovičovo, Medved'ov.¹⁸ Na týchto miestach návalová voda silne presakovala cez hrádzu a v prípade Bodíkov, Nad mlynmí a Palkovičova hrozilo aj nebezpečenstvo preliatia vody cez hrádzu. Situácia bola kritická najmä pri Bodíkoch, kde sa hrádza v dĺžke asi 500 m následkom sústavného nasakovania premenila na blatistú masu. Tu sa vyznamenali jednotky 7. mechanizovaného pluku Hodonín

¹⁶VHA Trnava, fond 01541, krabica č. 7, DR vel. 63. PTP č. 59

zo 17.5.1952.

¹⁷VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Správa veliteľa V2VO o povodňovej katastrofe na Váhu z 25. 2. 1952 pre MNO–VŽV.

¹⁸VHA Praha, fond MNO–VŽV 1954, krabica č. 126, Správa veliteľa 52. pontónového pluku Bratislava o zabezpečovacích prácach na rieke Dunaj z 31. októbra 1954 pre VŽV.

a 52. pontónového pluku Bratislava, ktorým sa použitím mechanizmov a dovážaným spevňovacím materiálom podarilo hrádzu udržať.

V priestore horárne Ille hrádza v dĺžke 500 m popraskala a silno presakovala, podobne v priestore Nad mlynni a v pristave Gabčíkovo, kde sa dokonca vytvorili vodné kanály, ktoré dosahovali 8–10 cm priemeru. V priestore Palkovičova vznikol výver vody až 10 m od hrádze. Okrem návalov povrchovej vody zosilnelo prúdenie podzemných prameňov, ktoré potom vyvierali. Takýto silný podzemný výver sa objavil napríklad v priestore horárne Ille. Lokalizovali ho vojenské jednotky pričom použili 1000 pieskových vriec.

Na všetkých uvedených úsekoch permanentne hrozilo nebezpečenstvo pretrhnutia hrádze a veliteľom, vojakom a civilným občanom sa podarilo udržať hrádzu len s najväčším vypätím fyzických a duševných síl. Pracovné nasadenie niektorých jednotiek bolo na hranici únosnosti. Napríklad 2. rota 52. pluku Bratislava pracovala bez vystriedania 25 hodín.¹⁹

Napätá situácia sa zdramatizovala 16. 7. 1954 o 6.00 h, keď sa v priestore Palkovičova otvorila horná strana hrádze v dĺžke asi 500 m, pričom sa následne posunula spodná časť hrádze. Tu vykonali veľký kus práce jednotky 52. pontónového pluku Bratislava, ktoré zhadzovaním kameňov a zhotovením opornej bariéry z fošien a pilót, tehliami, betónovými kvádrami a štrkom, ako aj položením 10 000 vriec posun zastavili, a tak zabránili totálnej katastrofe.²⁰

Celý spomínaný úsek Gabčíkova bol aj napriek klesajúcej vode ohrozený až do 18. 7. 1954. Vojenské jednotky na celom úseku zhromažďovali zásoby materiálu: 20 000 vriec piesku, 300 m³ kameňa, 500 m³ štrku a 100 m³ dreva.

Do 19. 7. 1954, keď vojenské jednotky z uvedeného úseku odvolali, bolo do hrádze zabudované: 48 700 vriec, 33 m³ dreva, 1980 m³ kameňa, 1700 m³ štrku, 60 q železa.²¹ Denne v ohrozených priestoroch pracovalo približne 2000, vojakov, civilných zamestnancov a brigádnikov.

Pri spevňovaní poškodenej hrádze sa vyznamenali jednotky 52. pontónového pluku Bratislava a 7. mechanizovaného pluku Hodonín, pri obnove zatopených prístupových komunikácií na hrádzu komunikačný oddiel 7. ženijného práporu Ostrava–Koblov a 68. technický prápor Komárno.²² Aj počas týchto záplav v lete 1954 na Dunaji jednotky čs. armády prejavili vysoký stupeň pracovného nasadenia a obetavosti i odbornej zdatnosti.

ĽADOVÁ BARIÉRA A POVODEŇ NA DUNAJI V DŇOCH 23. 2.–8. 3. 1956

Ďalšou nepredvídanou udalosťou, pri ktorej boli nasadené jednotky československej armády, boli záplavy na Dunaji spôsobené veľkými ľadovými bariérami. V súvislosti s tým stála pred armádou v súčinnosti s civilnými zložkami úloha uvoľniť tok rieky rozrušením nahromadených ľadových bariér. Tu mohli svoje schopnosti dokázať najmä príslušníci ženijných a delostreleckých jednotiek.

V polovici februára 1956 sa situácia na vodnom toku Dunaja náhle zhoršila. Veľmi nebezpečná bola pri Bratislave, kde ľadová bariéra dosahovala dĺžku 15 km a hrúbku až 3 m. To spôsobilo vzdutie hladiny toku, pričom hrozilo zatopenie mesta. Situácia sa každým dňom dramtizovala a 18. 2. 1956 sa novovytvorená Ústredná povodňová komisia na Slovensku pri povereníctve vnútra obrátila s požiadavkou o vojenskú pomoc na V2VO Trenčín. Ešte toho istého dňa bol na základe rozkazu náčelníka ženijného vojska V2VO, vyhlásený stav pohotovosti v 52. pluku Bratislava, ktorého príslušníci okamžite začali s prípravnými prácami.²³

¹⁹VHA Praha, fond MNO – VŽV + 954, kr. č. 246, Správa veliteľa podúseku 1/3 Gabčíkovo o záchranných prácach na Dunaji r. 1954.

²⁰Tamže.

²¹Tamže.

²²VHA Trnava, fond 01749, kr. č. 1, Vojenská kronika 3. TP

²³VHA Trnava, fond V2VO – sekretariát 855/1, kr. č. 8, Súhrnné hlásenie vel. 52. pontónového pluku o technickom zabezpečovaní uvoľňovania ľadu na Dunaji zo 7. marca 1956.

Pluk bol v pohotovostnom stave v tejto organizácii: 4 roty v sile 4 + 70 mužov pričom každá rota bola vybavená týmto materiálom – 2 autá s dvoma dvojdielnymi pontónmi, 50 kg trhavín, 15 kusov železných reťazí, 5 kotviacich lán, 105 bidiel, 4 záchranné kruhy, 4 záchranné háky, 90 záchranných pásov, 1 vlečný čln, 1 propulzor, 2 gumové člny, 9 áut a ďalší drobný materiál na trhanie ľadu, pričom ostatná bojová technika bola v pohotovosti na ďalšie použitie. Hlavnou úlohou vojakov bolo uvoľniť bariéru v prúdnicu toku v šírke 40–50 m. Túto úlohu jednotka plnila od 18. 2. 1956 do 4. 3. 1956 a prúdnicu uvoľnila odpálením mín v úseku o celkovej dĺžke asi 5 km.²⁴ V najnebezpečnejšom mieste pri Zimnom prístave bola bariéra totálne rozrušená v celej šírke Dunaja.

Okrem prác na trhaní ľadu bola pohotovostná jednotka pluku 3. 3. 1956 v sile 9 + 95 mužov nasadená na záchranu osôb i dobytky na statku Južné Lieskové a dvoch delostreleckých jednotiek pri hájovni Topoľové, ktoré ostali odrezané v zaplavenom priestore. Počas dramatickej noci bol nadviazaný styk s civilnými osobami a vojenskými jednotkami a v ranných hodinách sa začalo s prevádzaním osôb i dobytky, pričom veľký kus práce tu vykonali vodiči motorových vozidiel, pretože preprava bola sťažená vysokou vodou. Od 18. 2.– 4. 3. 1956 príslušníci 52. pontónového pluku Bratislava odpracovali 10 656 hodín, pričom najazdili 14 768 km na 33 autách a spotrebovali 611 kg trhavín, 1659 mín TO-MI-BA, 29 mín PT-MI-D, 5567 litrov nafty.²⁵

Okrem vojakov a dôstojníkov 52. pontónového pluku prác sa pri trhaní ľadovej bariéry na Dunaji v zime 1956 zúčastnili velitelia a vojaci týchto jednotiek: veliteľstva 4. streleckej divízie Trnava (25. 2.–7. 3. 1956), II. oddielu 26. delostreleckého pluku Topoľčany (26. 2.– 7. 3. 1956), 120 mm mínometnej batérie a 82 mm mínometnej roty 9. streleckého pluku Bratislava (3. 3.– 7. 3. 1956), II. oddielu 46. delostreleckého pluku Pezinok (2. 3.–6. 3. 1956), 3. batérie 6. delostreleckej brigády Senica (3. 3.–7. 3. 1956), 9. raketometného oddielu Trnava (v pohotovosti bol od 3. 3. do 4. 3. 1956, ale nasadený nebol). Spolu bolo na práce pri odstraňovaní ľadovej bariéry nasadených 70 dôstojníkov a 387 príslušníkov mužstva zo 6 delostreleckých jednotiek.²⁶ (Obdobie nasadenia, spotrebu materiálu a munície – pozri prílohu č. 1, 2, 3.)

Úlohou týchto jednotiek bolo realizovať trhacie práce na ľadových bariérach v Bratislave – Zimnom prístave, Medved'ove, Palkovičove, Štúrove, Komárne, Podunajských Biskupiciach, hájovne Topoľové, Lieskovom, Gabčíkove. Mimoriadne dramatická situácia vznikla v noci z 3. 3. na 4. 3. 1956 v priestore hájovne Topoľové, kde bol nasadený II. oddiel 46. delostreleckého pluku Pezinok, ktorý tu od 2. 3. 1956 od 13. 00 h pracoval na odstránení ľadovej bariéry.²⁷ 2. 3. 1956 sa ju podarilo uvoľniť, takže sa posunula smerom dole. To spôsobilo zdvihnutie hladiny Dunaja tak náhle, že príslušníci delostreleckej jednotky boli v priebehu niekoľkých minút obklopení vodou a nestihli stiahnuť ani jedno delo z palebného postavenia, pričom vodou zaliaty ostal aj jeden automobil. Mužstvo bolo nútené prenocovať na vozidlách a ráno ich ženisti 52. pontónového pluku Bratislava prepravili na bezpečné miesto. Už 5. 3. 1956 poklesla voda natol'ko, že bolo možné materiál kompletne odtiahnuť na očistenie do kasární.²⁸

Okrem ženijných a delostreleckých jednotiek boli do záchranných prác vo veľkom počte nasadené aj letecké jednotky, ktoré plnili úlohy prieskumu ohrozených oblastí, ale aj bom-

²⁴Tamže.

²⁵VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Návrh na udelenie Radu práce 52. pontónovému pluku Bratislava – zdôvodnenie.

²⁶VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie o účasti delostreleckých jednotiek na odstraňovaní ľadovej bariéry od 23. 2. do 4. 3. 1956.

²⁷VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Fonogram – Hlásenie o situácii na Dunaji z 3. marca 1956 o 21. 00 h.

²⁸VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie o účasti delostreleckých jednotiek na odstraňovaní ľadovej bariéry od 23. 2. do 4. 3. 1956.

bardovali ľadovú masu. Ústredná protipovodňová komisia pri povereníctve vnútra požiadala 23. 2. 1956 veliteľstvo letectva o poskytnutie častí leteckých síl na riešenie situácie.

Už 24. 2. 1956 bola rozkazom veliteľa letectva určená letecká skupina na letisku Ivanka pri Dunaji na odstraňovanie ľadových bariér podľa požiadaviek Ústrednej protipovodňovej komisie. Podľa uvedeného rozkazu boli na túto činnosť vyčlenené:

- užší štáb z príslušníkov veliteľstva letectva pod velením plk. Bilka,
- letka lietadiel B-33 v celkovom počte 8 a od 5. 3. 1956 12 lietadiel z 30. bitevného leteckého pluku (bilp),
- 3 lietadlá K-65 z 50. spojovacieho leteckého pluku,
- 1 lietadlo K-65 zo 45. delostreleckého prieskumného leteckého pluku (dpzlp).²⁹

Všetky letecké prostriedky mali kompletne posádky s potrebným technickým personálom. Štáb začal svoju činnosť ihneď 24. 2. 1956 s úlohou čo najskôr pripraviť zásah leteckých síl. 25. 2. 1956 sa členovia štábu a členovia Ústrednej protipovodňovej komisie dohodli o zásahu. Ešte v ten istý deň sa uskutočnil prieskumný let lietadla D-47 za účasti civilných a vojenských odborníkov. Úsek Dunaja od Bratislavy až po Šamorín, kde bol najväčší predpoklad bombardovania, sa najprv fotografoval. Okamžite sa začali práce na úprave letiska v Ivanke, lebo tu bola veľká vrstva snehu a potrebné ďalšie technické úpravy prístávacej plochy pre vzlet a pristátie lietadiel B-33.

Už 26. 2. 1956 v dopoludňajších hodinách sa skúšobne bombardoval priestor Rusovce dvoma lietadlami B-33,³⁰ pričom bola vyskúšaná účinnosť bômb s rôznymi zapalovačmi v ľade. Na základe výsledkov skúšok bolo rozhodnuté ďalej používať bomby s okamžitými zapalovačmi. Toho istého dňa sa realizoval presun 8 lietadiel B-33 z letiska Piešťany na letisko v Ivanke pri Dunaji. Bombardovanie v celom rozsahu začalo 27. 2. 1956, keď lietadlá B-33 16 ráz vzlietli, aby uvoľnili bariéru ľadu v dĺžke 300 m, a to 3 km severne od Rusoviec. Napriek tomu, že zhodili 56 kusov 70-kilogramových bômb a štyri 250-kilogramové, požadované výsledky nedosiahli.³¹ Ani úplná presnosť bombardovania nezabezpečila pohyb roztrhaného ľadu. Na základe toho Ústredná protipovodňová komisia pri povereníctve vnútra rozhodla prerušiť bombardovanie a lietadlá ponechať v pohotovosti. V dňoch 28. 2.–1. 3. 1956 sa konali prieskumné lety na lietadlách D-47 a K-65, pričom sa zistilo, že Dunaj je zamrznutý, aj keď sa v ľadovej mase objavili trhliny.³²

Situácia bola nebezpečná aj na maďarskej časti toku Dunaja. Dňa 1. 3. 1956 sa v Komárne uskutočnilo spoločné zasadnutie Ústrednej protipovodňovej komisie pri povereníctve vnútra a maďarskej protipovodňovej komisie so zámerom koordinovať spoločný postup pri zdolávaní prírodného živlu. Bolo dohodnuté rozdelenie spoločného toku Dunaja na dva úseky, a to pre čs. stranu po Komárno a pre maďarskú stranu od Komárna ďalej, pričom protipovodňové opatrenia civilnými zložkami si mali riadiť obe strany na svojom území samostatne.

V oblasti koordinácie činnosti vojenských jednotiek boli dohodnuté niektoré zásady, ktoré mali veľký význam pri ďalšom priebehu záchranných prác. Išlo o spoluprácu pri leteckých prieskumoch, ktorá mala vyústiť do vzájomného odovzdania snímok, o voľný pohyb vojenských jednotiek a civilných špecialistov protipovodňovej služby cez mosty v Komárne, Medved'ove, na prechode v Rusovciach, o výmenu styčných dôstojníkov letectva so znalosťou ruského jazyka, o priame spojenie Ústrednej protipovodňovej komisie s maďarskou protipovodňovou komisiou v Budapešti, o dohovorení signálov pre koordináciu leteckých pozem-

²⁹VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Súhrnné hlásenie veliteľa leteckých jednotiek o splnení akcie Dunaj 1956.

³⁰Tamže.

³¹Tamže.

³²VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, fonogram – Hlásenie o stave na Dunaji z 1. 3. 1956 o 20.00 h.

³³VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Dohovor o vzájomnej koordinácii medzi maďarskou a slovenskou protipovodňovou komisiou z 1. 3. 1956.

ných vojenských zásahov.³³ Tieto dohodnuté zásady mali neskôr veľký význam pri koordinácii vojenských akcií.

Situácia na Dunaji sa nezmenila ani 2. marca 1956 a až 3. marca v ranných hodinách sa pohli ľadové masy v priestore Bratislavy a vznikli obrovské bariéry pod mestom.³⁴ Letectvo dostalo od Ústrednej protipovodňovej komisie úlohu rozbiť nahromadenú ľadovú bariéru intenzívnym bombardovaním. V priebehu dňa bolo uskutočnených 33 vzletov, pri ktorých lietadlá zhodili 110 bômb.³⁵ Toto bombardovanie bolo na rozdiel od predchádzajúceho z 27. februára veľmi účinné. Ľadová bariéra bola rozbitá, ľad sa z priestoru Bratislavy dal do pohybu, takže bezprostredné nebezpečenstvo záplavy mesta už nehrozilo. Len v priebehu jednej hodiny (od 17.00 h do 18.00 h) klesla vodná hladina v Bratislave z 900 cm na 787 cm, aj keď intenzívne pršalo. Tento pokles vodnej hladiny v Bratislave pokračoval naďalej a napríklad 3. 3. 1956 o 23.00 h hladina Dunaja dosahovala len 616 cm.³⁶ Vzhľadom na pozitívny vývoj sa mohla prebiehajúca evakuácia obyvateľov Petržalky zastaviť.

Uvoľnenie ľadu v priestore Bratislavy a jeho následný posun nižšie spôsobilo väčšie nebezpečenstvo pre Rusovce, osadu Lieskovec a Štátny majetok v Podunajských Biskupiciach, kde boli priamo ohrozené delostrelecké jednotky II. oddielu 46. delostreleckého pluku Pezinok. Od 3. 3. 1956 začali pracovať na základe dohody medzi maďarskou a slovenskou stranou leteckí styční dôstojníci čs. a maďarskej armády. Do Budapešti odcestoval mjr. Michal Danáč a v Bratislave sa o 12.00 h hlásil styčný dôstojník Maďarskej ľadovej armády npor. Lajos Kovacs s cieľom koordinovať bombardovanie na oboch stranách.

Vzhľadom na postupný pohyb ľadovej masy a jej časté zastavovanie spojené s vytváraním nepriepustnej bariéry sa intenzita bombardovania v nasledujúcich dňoch zvýšila. Dňa 4. 3. 1956 po dôslednom leteckom prieskume Ústredná protipovodňová komisia požadovala bombardovať priestor pri Rusovciach a Dobrohošť–Vojka.³⁷ To sa aj okamžite stalo, ľad bol rozbitý, ale jeho posun spôsobil ďalšiu bariéru pri Gabčíkove a Palkovičove. Tu museli až 25 ráz vzlietnuť B-33, ktoré zhodili do ohrozeného priestoru 80 bômb.³⁸

Keďže sa očakával ďalší zvýšeny pohyb ľadovej masy a predpokladalo aj intenzívnejšie bombardovanie, veliteľ štábu letectva plk. Soběslav Bílek počas záchranných prác 5. 3. 1956 privolal na letisko ďalšie tri bombardovacie lietadlá B-33 z 30. bilp.³⁹ Táto posilnená bombardovacia letka v priebehu dňa bombardovala ľad pri Bodíkoch, Zlatnej na Ostrove, pričom počas 16 vzletov zhodila 54 leteckých bômb.⁴⁰ Tým sa odstránili posledné zvyšky ľadovej bariéry v čs. úseku Dunaja a tlakom ľadových kryh sa uvoľnila aj súvislá vrstva ľadu v priestore Komárno–Štúrovo a hladina Dunaja sa 6. 3. 1956 v ranných hodinách vyčistila.⁴¹ Potvrdil to aj letecký prieskum členov slovenskej protipovodňovej komisie (lietadlo D-47) celého toku Dunaja až po Budapešť.

Po upokojení situácie na Dunaji nebezpečenstvo pretrvávalo na rieke Nitra, odkiaľ bola hlásená podobná ľadová bariéra, najmä pri oblasti obce Krškany. Po porade zainteresovaných bolo rozhodnuté rozbiť nahromadenú ľadovú bariéru nasadením leteckých síl. Dňa 6. 3. 1956 do uvedenej lokality 23 ráz vzlietli lietadlá B-33, ktoré zhodili 92 bômb, pričom použili aj palubné zbrane a vystrieľali 3436 nábojov kalibru 23 mm.⁴² Ľadová bariéra pri

³⁴VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie o stave na Dunaji z 3. marca 1956 o 8.00 h.

³⁵VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Súhrnné hlásenie veliteľa leteckej jednotky o splnení akcie Dunaj 1956.

³⁶VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie o stave Dunaja z 2. na 3. marca 1956.

³⁷VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Súhrnné hlásenie veliteľa leteckej jednotky o splnení akcie Dunaj 1956.

³⁸Tamže.

³⁹Tamže.

⁴⁰Tamže.

⁴¹VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie o stave Dunaja 6.3.1956 o 9.00 h.

⁴²VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Súhrnné hlásenie veliteľa leteckej jednotky o splnení akcie Dunaj 1956.

obci Krškany bola ešte toho istého dňa pretrhnutá a v nočných hodinách už cez ňu plynule pretekala voda.

Nasadením bombardérov pri obci Krškany na rieke Nitra sa bombardovacie akcie čs. letectva počas zimných záplav v roku 1956 skončili. Nasledujúci deň 7. 3. 1956 sa uskutočnili už len prieskumné lety nad Váhom, Nitrou, Hronom, Ipľom a Moravou, ktoré potvrdili kompletne rozbitie ľadových bariér a voľný tok vody. Tým letectvo úlohy splnilo. Aj napriek nedostatku času bola akcia dobre pripravená, takže letectvo mohlo včas a účinne zasiahnuť na najohrozenejších úsekoch. Osobitne treba oceniť zvládnutie leteckej techniky, keďže piloti v naliehavých prípadoch lietali za veľmi nepriaznivých poveternostných podmienok, no s plnou podporou a spoľahlivosťou technického personálu.

Okrem uvedených ženijných, delostreleckých vojsk a letectva sa do akcie na rozbitie ľadových bariér na Dunaji v roku 1956 zapojili aj jednotky 7. automobilového práporu Martin, automobilovej školy 4. streleckej divízie Topoľčany a rádiorota 4. spojovacieho práporu Trenčín.

Automobilové vojenské jednotky sa zapojili hlavne do evakuačných prác pri záchrane osôb a hospodárskych zvierat. Napríklad jednotky 7. automobilového práporu Martin sa v čase od 4. 3. 1956 od 1.00 h až do 6. 3. 1956 bez prerušenia zúčastňovali záchranných prác v Štátnom majetku Janíkov Dvor, odkiaľ previezli 800 ošipaných na železničnú stanicu v Petržalke a po uplynutí nebezpečenstva späť do Janíkovho Dvora.⁴³

Druhá časť jednotky v počte 15 nákladných áut s obsluhou pracovala na podobných záchranných prácach na Štátnom majetku Lieskovec–Kereš pri Podunajských Biskupiciach.⁴⁴ Podobné úlohy plnili aj vojaci automobilovej školy 4. streleckej divízie Topoľčany.

Podávanie správ o stave hladiny vodného toku Dunaja i o pohybe ľadovej masy po celej dĺžke ohrozeného priestoru zabezpečovala rádiorota 4. spojovacieho práporu Trenčín.

Do záchranných prác na odstraňovaní ľadových bariér a záplav v roku 1956 bolo zapojených 114 dôstojníkov a 583 príslušníkov mužstva. (Nasadenie jednotlivých jednotiek, ich veliaci dôstojníci a počty sú v prílohe č. 1).

Priebeh záchranej akcie pri odstraňovaní ľadovej bariéry na Dunaji v roku 1956 umožnil zovšeobecniť niektoré skúsenosti, ktoré sa mohli zúročiť v podobných situáciách. Na základe odporúčania veliacich dôstojníkov veliteľ 2. vojenského okruhu Trenčín generálporučík František Sedláček navrhol 1. námestníkovi predsedu vlády a ministrovi národnej obrany arm. gen. JUDr. Alexejovi Čepičkovi toto:

– „Na základe získaných skúseností prepracovať plán vojenských výpomocí podľa Zák. I.–2 pri povodniach a rozšíriť ju o činnosť vojsk pri ľadových bariérach a iných katastrofách.

– Na území Slovenska dať k dispozícii veliteľovi V2VO pre prípad nebezpečenstva ľadochodu na letisku Ivanka jednu bojovú letku, 2–3 prieskumné lietadlá, 1 dopravné lietadlo a 1 vrtuľník. Podobné prostriedky plánovať v budúcnosti na možný vývoj na rieke Morava na letisku Brno.

– Zakúpiť ľadoborec alebo remontovať inú loď pre tento účel s úlohou predchádzať ľadovým bariéram, hlavne v Bratislave, pričom jeho technické vybavenie vyriešiť tak, aby mohol byť využívaný aj pre iné účely (vlečné lode, protipožiarne lode). Takúto loď potom pričleniť k 52. pontónovému pluku.

– Delostrelecké jednotky treba používať po batériách, pričom v prvom rade používať mínomety 82 mm a 120 mm a húfnice kalibru 122 mm. Húfnice kalibru 152 mm používať len pre veľké bariéry. Raketomety používať len vo výnimočných prípadoch a len pri značnom nakopení ľadu s veľkým cieľovým priestorom.

⁴³VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Správa o činnosti 7. automobilového práporu pri záchranných prácach na Dunaji v roku 1956.

⁴⁴Tamže.

– Ženíjné jednotky pri trhacích prácach treba organizovať do menších skupín v sile 1 + 10 mužov, a to na viacerých úsekoch súčasne.

– Výpomoc na Dunaji a jeho prítokoch dať do právomocí zástupcu veliteľa V2VO, ostatné územie Slovenska a územie Moravy rozdeliť na jednotlivé úseky pod velením všeojskových veliteľov (veliteľov zboru, divízií, prípadne pluku), pričom veliteľ V2VO ako veliteľ celej akcie si ponechá dostatočnú zálohu vojsk všetkých druhov...⁴⁵

Za účasť na záchranných prácach v roku 1956 boli ministrom národnej obrany ocenení: gen-mjr. Vlastimil Novák, mjr. Josef Broiž a kpt. Vlastimil Lidický z V2VO Trenčín, pplk. Karel Hrdlička a technik mjr. Štefan Šmikla z veliteľstva 4. streleckej divízie Trnava, príslušníci mínometných jednotiek 9. streleckého pluku Bratislava pod velením npor. Josefa Mudříka a príslušníkov 3. batérie 6. ťažkej delostreleckej brigády Senica pod velením npor. Josefa Čecha.

Zároveň 52. pontónový pluk Bratislava dostal štátne vyznamenanie Rad práce. Súčasne boli ocenení na úrovni nižších vojenských veliteľov ďalší velitelia a vojaci, ktorí sa zaslúžili o úspešný priebeh záchranných prác pri zdolávaní ľadovej bariéry na Dunaji v roku 1956.

Účasť armády pri živelných pohromách na Slovensku v päťdesiatych rokoch potvrdila dôležitosť tejto jednej z jej vnútorných funkcií. V oblasti Zemné–Komoča, Bratislavy i v celom povodí riek Váh, Nitra, Hron a Dunaj bolo zachránené veľké množstvo ľudských životov a niekoľkomiliardové hodnoty. Vojenské jednotky, ktoré sa zúčastnili na odstraňovaní následkov povodní na Váhu po pretrhnutí hrádze pri obciach Zemné–Komoča v roku 1952, pri povodniach na Dunaji roku 1954 a pri odstraňovaní ľadovej bariéry na Dunaji v roku 1956, získali množstvo neoceniteľných poznatkov a skúseností v oblasti celkovej organizácie výpomoci, v stupni koordinácie prác, v použití konkrétnych druhov vojenských technických prostriedkov munície a zbraní v delostreleckých, ženíjnych i leteckých jednotkách. Tieto skúsenosti mali veľký význam pri príprave i samostatnom zásahu príslušníkov čs. armády počas živelných pohrôm, ktoré územie Slovenska postihli aj v šesťdesiatych rokoch.

V. HOSPODÁR: HILFE DER ANGEHÖRIGEN DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN ARMEE BEI DEN NATURKATASTROPHEN AUF DEM GEBIET DER SLOWAKEI IN DEN 50. JAHREN

Der Autor analysiert eine der inneren Funktionen der Armee, die sich bei den aussergewöhnlichen Ereignissen, die durch eine Naturkatastrophe verursacht wurden realisiert. Dazu gehören auch die weitgehenden Überschwemmungen. In den fünfzig Jahren kam es zu solchen Situationen relativ häufig: im April 1952 kam es zum Inundationsdammbbruch bei den Dörfern Zemné und Komoča, es entstanden große Anschwellungen im Flussgebiet von Donau und seinen Zuflüssen, es folgten weite Überschwemmungen in den Südgebieten der Slowakei; im Februar und März 1956 entstanden im Folge der angehäuften Eisbarrieren die Überschwemmungen in den Flussgebieten von Donau und Nitra.

Der Autor analysiert in der Arbeit Vorbereitung und Verlauf der Rettungsarbeiten in angeführten Gebieten, Struktur der beteiligten Militärtruppen, Verwendung der Militärtechnik, Munizion, Waffen und übrigen Militärmaterials. Der Autor befasst sich auch mit den Fragen der Zusammenarbeit der Militärtruppen mit den Zivilbehörden und den Staatsorganen vor und im Laufe der Rettungsarbeiten. Der erfolgreiche Verlauf der Rettungsarbeiten bekräftigte die Richtigkeit des Plans die Arbeiten zentral durch das Kommando des 2. Militärkreises mit der Verwendung von Pionier-, Artillerie-, Luftwaffe-, Automobil-, Verbindungskräften u.a. notwendigen Waffengattungen zu koordinieren und zu leiten. Die erworbenen Fertigkeiten könnten dann die Angehörigen der tschechoslowakischen Armee bei den nächstfolgenden Rettungsarbeiten bei den Überschwemmungen in den 60. und 70. Jahren auf den Flüssen Váh, Donau, Hron und Ondava verwenden.

⁴⁵VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie veliteľa V2VO o vojenskej výpomoci na Dunaji vo februári a marci 1956 z 15. marca 1956 pre MNO.

Príloha č. 1

VELIACI DÔSTOJNÍCI PRI ZÁCHRANNÝCH PRÁČACH KOMOČA – ZEMNÉ 1952⁴⁶

Dátum	Mená veliacich dôstojníkov	Poznámka
15. 4. 1952	škpt. žen. Ferdinand Šimunek, veliteľ 21. ženijného práporu	technický vedúci prác
16. 4. 1952	mjr. žen. Miroslav Blatný, žen. náč. 9. pešej divízie brig. gen. František Baron MNO – VŽV plk. žen. Ing. Karel Chmel, 52. pontónový pluk	technický vedúci prác technický vedúci prác vedúci stavby
18. 4. 1952	div. gen. Jaroslav Ťokan, veliteľ V2VO brig. gen. Žalio Hynek, MNO – VZV pplk. Ing. František Macek, MNO – VŽV plk. Ing. Karel Chmel, 52. pont. pl. plk. Ing. Václav Svozil, ŽU mjr. žen. Miroslav Blatný, 9. pd. plk. žen. Jozef Kučera, V2VO mjr. žen. Jaroslav Palík, V2VO	poverený rozkazom MNO riadením prác
22. 4. 1952 23. 4. 1952	Rozkazom náčelníka GŠ na svoje pracoviská odvolaní: div. gen. Jaroslav Ťokan brig. gen. Žalio Hynek plk. Ing. Václav Svozil plk. Ing. František Macek velenie na stavbe preberajú: plk. žen. Jozef Kučera mjr. žen. Jaroslav Palík plk. Ing. Karel Chmel mjr. žen. Miroslav Blatný	technický vedúci stavby náčelník štábu vedúci stavby pomocník vedúceho stavby

⁴⁶VHA Trnava, fond V2VO – oddelenie ženijného vojska 855/5, kr. č. 8, Správa veliteľa V2VO o povodňovej kata-
trofe na na rieke Váh z 25. 2. 1952 pri MNO – VŽV.

Príloha č. 2

**ÚČASŤ VOJENSKÝCH JEDNOTIEK ČS. ARMÁDY PRI ZÁCHRANNÝCH
PRÁČACH KOMOČA- ZEMNÉ 1952⁴⁷**

Dátum	Vojenská jednotka	Počty dôstoj.	Počty mužstvo	Počty nasad. nákl. áut	Odpracované hodiny
15. 4. 1952	- vozatajský prápor a ŠDZ voz. Nové Zámky - 9. žen. prápor Komárno - 21. žen. prápor Komárno - 64. žen. pluk Sereď - 1. žen. rota				
	s p o l u :	13	370	31	4938
16. 4. 1952	- vozatajský prápor a ŠDZ voz. Nové Zámky - 21. žen. prápor Komárno - 9. žen. prápor Komárno - 64. žen. pluk Sereď - 9. PŠ spoj. Tmava				
	s p o l u :	36	726	44	10 416
17. 4. 1952	- vozatajský prápor a ŠDZ voz. Nové Zámky - 21. žen. prápor Komárno - 9. žen. prápor Komárno - 64. žen. prápor Sereď - 52. pont. pluk Bratislava - 9. PŠ spoj. Tmava - ŠDZ žen. Sereď				
	s p o l u :	63	1051	99	17 894
18. 4. 1952	-vozatajský prápor a ŠDZ voz. Nové Zámky - 21. žen. práp. Komárno - 9. žen. práp. Komárno - 64. žen. pluk Sereď - 52. pont. pluk Bratislava - 9. PŠ spoj. Tmava - ŠDZ žen. Sereď				
	s p o l u :	71	1171	106	18 464

⁴⁷Tamže.

Pokračovanie prílohy č. 2

Dátum	Vojenská jednotka	Počty dôstoj.	Počty mužstvo	Počty nasad. nákl. áut	Odpracované hodiny
19. 4. 1952	- vozat. prápor a ŠDZ vozat. Nové Zámky - 21. žen. prápor Komárno - 9. žen. práp. Komárno - 64. žen. pluk Sereď - 52. pont. pluk. Bratislava - 9. PŠ spoj. Tmava - ŠDZ žen. Sereď				
	s p o l u :	71	1171	106	19 872
20. 4. 1952	- vozat. práp. a ŠDZ vozat. Nové Zámky - 21. žen. práp. Komárno - 9. žen. práp. Komárno - 64. žen. práp. Sereď - 52. pont. pluk Bratislava - 9. PŠ spoj. Tmava - radarový vlak Komárno - ŠDZ žen. Sereď				
	s p o l u :	72	1194	105	19 954
21. 4. 1952	- vozat. práp. a ŠDZ vozat. Nové Zámky - 21. žen. práp. Komárno - 9. žen. práp. Komárno - 64. žen. práp. Sereď - 52. pont. pluk Bratislava - 9. PŠ spoj. Tmava - radarový vlak Komárno - ŠDZ žen. Sereď - 63. pomoc. tech. Práp.				
	s p o l u :	75	1314	106	18 696
22. 4. 1952	- 21. žen. práp. Komárno - 9. žen. práp. Komárno - 64. žen. pluk Sereď - 52. pont. pluk. Bratislava - PŠ spoj. Tmava - radarový vlak Komárno - 63. PTP - ŠDZ žen. Sereď				
	s p o l u :	68	1006	101	15 664
23. 4. 1952	- 21. žen. práp. Komárno - 9. žen. práp. Komárno - 64. žen. práp. Sereď - 52. pont. pluk Bratislava				
	s p o l u :	48	459	66	5 786
19. 4. 1952 - 23. 4. 1952	S P O L U				131 684

NASADENIE VOJENSKÝCH JEDNOTIEK NA DUNAJI POČAS ĽADOVEJ BARIÉRY 23. 2. – 8. 3. 1956⁴⁸

Nasadené útvary súčasťi	Použitý od - do	Úloha	Práce viedol	Spolu dôstoj.	Spolu vojakov
52. pontónový pluk (V2VO) Bratislava	23. 2. - 4. 3. 1956	uvoľňovanie prúdnice, úprava prístupov ciest, výpomoc pri evakuácii, zabezpečenie osvetlenia pri nočných prácach	pplk. Ján JERGENC	9	95
30. bilp. (MNO - VL) Piešťany	24. 2. - 7. 3. 1956	letecký prieskum, trieštenie ľadových bariér a zápch bombami a palubnými zbraňami	plk. Soběslav BÍLEK	31	23
2/26 dp (4.sd) Topoľčany	26. 2. - 7. 3. 1956	rozrušovanie a trieštenie ľadových bariér na Dunaji	kpt. RAČEK	16	131
2/46 dp (4 sd) Pezinok	2. 3. - 6. 3. 1956	- " -	npor. Jozef DOUPOVEC	15	102
3. bat. (6 ťdb) V2VO Senica	3. 3. - 7. 3. 1956	- " -	npor. Josef ČECH	12	63
od 9 sp (4 sd) Bratislava	3. 3. - 7. 3. 1956	- " -	npor. Jozef MUDRÍK npor. Emil UHLÍK	10	49
9. rmo (4 sd) Trnava	3. 3. - 4. 3. 1956	- " -	kpt. ŠULAJ	12	37
7. apr (V2VO) Martin	29. 2. - 8. 3. 1956	pohotovosť a evakuačné práce v ohrozených miestach	kpt. Ladislav FOJTÍK	6	41
automobilová škola 4. sd. Topoľčany	3. 3. - 5. 3. 1998	- " -	kpt. František ZATKA	1	5
rádiorota 4. spoj. pr. (V2VO) Trenčín	28. 2. - 7. 3. 1956	podávanie správ o toku a pohybe ľadu na Dunaji po celej dĺžke toku	npor. Ondrej DOBIAŠ	2	37
Spolu				114	583

Príloha č. 4

**PREHĽAD NASADENEJ BOJOVEJ TECHNIKY POČAS PADOVEJ BARIÉRY
NA DUNAJI 23. 2. – 8. 3. 1956⁴⁹**

Technika	Druh (typ)	Počet
Automobily	nákladné	116
	špeciálne	20
	osobné	6
Lietadlá	B-33	12
	K-66	4
	D-47	1
Delá a mínometry	húfnica kal. 122 mm	6
	húfnica kal. 152 mm	12
	mínomet kal. 82 mm	6
	mínomet kal. 120 mm	24
Ženijné prostriedky	pont. SMS	6
	gumenné člny	2
	vlečné člny	4
Rádiostanice		17
Svetlomety		2

Príloha č. 5

**SPOTREBA MATERIÁLU, MUNÍCIE A PHM POČAS ODSTRANOVANIA
PADOVEJ BARIÉRY NA DUNAJI V ROKU 1956⁵**

Materiál	Druh (typ)	Počet
Trhaviny	tritolové nálože	618 kg
	míny Pt-Mi-O	27 ks
	To-Mi-Ba	1659 ks
Munícia	náboj 82 mm EOF	356 ks
	náboj 120 mm EOF	176 ks
	náboj 122 mm LO	62 ks
	náboj 152 mm IO	44 ks
	náboj P-27	8 ks
Letecké bomby	bomby 70 kg	348 ks
	250 kg	56 ks
Pohonné látky	benzín	50 809 l
	nafta	13 553 l
	olej	662 l
Najazdených km		74 648

⁴⁹VHA Trnava, fond V2VO – Sekretariát 855/1, kr. č. 8, Hlásenie veliteľa V2VO o vojenskej výpomoci na Dunaji vo februári a marci 1956 z 15. 3. 1956 pre MNO.

⁵⁰Tamže.